

До пре релативно кратког времена, експлоатација електромагнетног зрачења била је само делимично законски регулисана и то искључиво по питању права на коришћење појединих делова спектра у ТВ и радиодифузији и радио и радиорелејним везама и радарским системима посебних корисника. Интерним правилницима је регулисана употреба ласера, ултравиолетног зрачења и ултразвука и то углавном у дијагностици, медицинској терапији и хирургији. Израђени су и одређени домаћи стандарди а прихваћено је и доста међународних. У области индустријских фреквенција (закључно са 50 херца) акценат је стављан на заштиту од струјних удара, а штетни здравствени ефекти нежељеног електромагнетног зрачења нису ни разматрани.

У предзадњој декади прошлог века два момента су истовремено наметнула потребу да се област нејонизујућих зрачења (ЕМ зрачења фреквенције 0 до 300 GHz и ултразвук фреквенције веће од 20 kHz) законски уреди тј. да се донесе одговарајући закон, подзаконска акта и изради потребна инфраструктура којом би се закон имплементирао:

1) развој технике и технологије довео је до енормног пораста врста и броја корисника ЕМ спектра и продора у фреквентне области које су биле релативно слабо експлоатисане (ГСМ, сателитске везе, радио и ТВ пренос, оптелектроника, ласери и др.);

2) знатан број истраживања неспорно је довео до закључка о штетним здравственим утицајима електромагнетних зрачења на становништво са више разних параметара (врста емитера, фреквенција, врста рада, ниво зрачења, удаљеност од извора, осетљивост популације, акумулација и др.).

Одређивање проблема које закон треба да реши

Коначно дефинисање проблема заштите од нејонизујућих зрачења омогућиће да ова област постане интегрални део корпуса заштите животне средине, да се она законски регулише, да сви заинтересовани субјекти преузму свој део одговорности по сили закона а не добре воље, да се створи основа за израду нужних подзаконских аката чиме би употреба извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса била реализована тако да се не угрожава здравље становништва.

Законско регулисање ове области у пуној сагласности са директивама и препорукама релевантних међународних институција (CENELEC, ICNIRP (International Commission on Non Ionizing Radiation Protection – Међународна комисија за заштиту од нејонизујућег зрачења, Савет Европе), значиће корак ближе европским интеграцијама и модерној правно уређеној земљи).

Циљ који се постиже

Доношењем закона одредиће се начела, услови и мере заштите здравља људи и заштите животне средине од штетног дејства нејонизујућих зрачења и створиће се неопходан оквир за израду неколико правилника којима ће се детаљно регулисати рад извора и обавезе њихових корисника и лица овлашћених за контролу и надзор, јасно дефинисати излагање електромагнетном зрачењу и постићи да ниво излагања становништва буде сведен на неизбежни минимум. Омогућиће се становништву стицање неопходних знања о природи и утицају ЕМ зрачења и увид у њихова права и обавезе у сфери заштите од штетних нејонизујућих зрачења. Краткорочна и дугорочна имплементација закона ће се омогућити кроз израду и реализацију плана и програме заштите од нејонизујућих зрачења.

Да ли су разматране друге могућности за решавање проблема?

Ово је први пут да се овакав закон доноси и прави и једини пут да се проблеми престану решавати произвољно, а не по закону, што је врло често доводило до готово нерешивих ситуација у свим областима коришћења спектра. Треба кроз имплементацију настојати да се *друге могућности*, ако не елиминишу, онда барем сведу на минималну меру.

Зашто је доношење закона најбоље решење ?

Проблем заштите од нејонизујућих зрачења није могуће решити без доношења одговарајућег закона јер се једино тако добија правни оквир за цео низ мера и поступака како би заштита била потпуно и дугорочно реализована. Доношење закона, према томе, није само најбољи него и једини начин решења проблема уз важну напомену да се тиме заокружује сет закона којима се регулише коришћење врло специфичног природног ресурса од општег националног интереса (ЕМ спектра). Ово је, уосталом, и наша међународна обавеза.

На кога ће и како утицати решења предложена у закону?

Закон ће имати позитиван утицај на:

1) кориснике ЕМ спектра који се баве дистрибуцијом радио и ТВ програма, оператере мобилне телефоније и носиоце бежично кабловских дистрибуционих система јер ће коначно имати јасно дефинисане обавезе по питању заштите животне средине (потреба за анализом утицаја, граничне вредности референтних величина, мерења, мониторинг, извештаји);

2) производњу и транспорт електричне енергије (поред проблема безбедности од удара јасно се дефинише и проблем нежељеног зрачења ЕМ енергије и његово решавање у смислу минимизирања (ограничавања) штетног утицаја на здравље људи);

3) медицинске установе које користе ЕМ таласе у дијагностици и терапији јер се ова област примене јасно раздваја од јавне примене и успоставља се равнотежа између корисног и штетног дејства;

4) становништво коначно добија могућност адекватне реакције ако нађе да је његова животна средина угрожена;

5) појединци и институције моћи ће да се акредитују и региструју за обављање делатности у области првих мерења и мониторинга;

6) знатно ће се смањити трошкови корисника и грађанства јер ће им обавезе бити врло јасно дефинисане.

Да ли позитивни ефекти доношења закона оправдавају трошкове његове

примене?

Независно од тога колико ће се улагати у имплементацију закона у пракси а улагања су неопходна (регулаторна тела, комисија, инспекција, мониторинг, истраживања, едукација) добитак по здравље људи не може се мерити.

Да ли закон стимулише појаву нових привредних субјеката на тржишту и тржишну конкуренцију ?

Закон ће најпре елиминисати монопол *одређених лица* на ексклузивно право израде студија анализе утицаја, мерења, мониторинга, евалуације и др. а потом дати право да се свако ко има кадрове и опрему овласти по закону за обављање одређених делатности.

Да ли су заинтересоване стране имале прилику да изнесу своје ставове о закону ?

У претходном поступку израде нацрта и припреме предлога закона који је Влада утврдила и доставила Народној скупштини на усвајање (2002/2003 и 2006) заинтересовани субјекти су имали прилику да дају своје примедбе на закон и тако битно допринесу његовом квалитету – посебно са становишта његове примењивости у пракси. Предлог закона враћен је Министарству, које је предложене амандмане заинтересованих страна размотрило и уградило у текст закона. Стављањем Нацрта закона на сајт Министарства све заинтересоване стране су имале могућност да доставе своје примедбе, предлоге и сугестије. Приликом израде коначног текста закона Министарство је посебно узело у обзир сугестије надлежних министарстава (посебно за област телекомуникација, здравља, енергетике и др).

Које ће мере током примене закона бити предузете да би се остварили разлози доношења закона ?

- 1) израда одговарајућих подзаконских аката ради његове имплементације;
- 2) формирање одговарајућег регулаторног тела за заштиту од нејонизујућих зрачења;
- 3) израда националног плана и програма заштите од нејонизујућих зрачења;
- 4) регистравање и евиденција овлашћених лица и институција за обављање првих мерења и мониторинга;
- 5) решавање заосталих спорних предмета;
- 6) израда плана и програма едукације инспекцијске службе;
- 7) праћење и анализа спровођења закона и предлог мера;
- 8) успостављање сарадње са одговарајућим министарствима (рад, енергетика, телекомуникације, радиодифузија, здравство);
- 9) јачање сарадње са субјектима - корисницима ЕМ спектра.

V СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна посебна финансијска средства. Законом се утврђује да послови инспекцијског надзора врши републички инспектор за заштиту животне средине, односно покрајински инспектор за заштиту животне средине, чији се број утврђује актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Министарству заштите животне средине, на који сагласност даје Влада Републике Србије, односно актом покрајинског органа управе надлежног за послове заштите животне средине, односно органа јединице локалне самоуправе надлежан за послове заштите животне средине.